

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่าสิ่งที่ควรนำมากล่าวถึงเพื่อประกอบการวิจัยในเรื่อง สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูที่เข้ารับการอบรมตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในวิทยาลัยครู เชียงรายมีดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการฝึกอบรม
2. การให้การอบรมแก่ครูประจำการ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูประจำการ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครู

ความหมายของการฝึกอบรม

ภิญโญ สารกร กล่าวถึงการฝึกอบรมไว้ว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการที่มีแบบแผน ซึ่งมุ่งที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ (Knowledge) ความชำนาญ (Skill) เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะของหน่วยงานหรือองค์การซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของการฝึกอบรมก็คือ การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรที่เข้ารับการอบรม การเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว หมายถึงความชำนาญในการทำงานควมมือ (Manipulative Skills) การรู้จักความรู้ทางเทคนิคต่างๆ (Technical Knowledge) ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem-Solving-Ability) และทัศนคติ (Attitude) การทำงานที่ดี นอกจากนี้การฝึกอบรมยังมุ่งหวังที่จะบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว นำความรู้ความชำนาญใหม่ๆ ไปใช้ปฏิบัติงานจริง เพื่อทำงานใหม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือหน่วยงานนั้น¹

¹ภิญโญ สารกร, การบริหารบุคคล (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2517),

ไมเคิล เจ. จูเลียส (Michael J. Julius) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า " การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการที่จะช่วยเพิ่มพูนความถนัด (Aptitude) ความชำนาญ (Skills) ความสามารถ (Ability) ของบุคคลให้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น"¹

ฝ่ายฝึกอบรมคณะรัฐประศาสนศาสตร์ให้ความเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาข้าราชการให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานตลอดจนพัฒนาความคิดเห็น ทักษะคติต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น²

เดล เอส. บีช (Dale S. Beach) ให้ความเห็นว่า "การฝึกอบรมเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และให้เกิดทักษะในงานเฉพาะอย่างตามความประสงค์ของหน่วยงานนั้น"³

แฟรงค์ เอ. เดอฟิลลิปส์ (Frank A. De Phillips) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมว่า

1. ทำให้เกิดความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติงาน
2. ทำให้เกิดโอกาสที่จะก้าวหน้าต่อไปในอนาคต
3. ช่วยลดความเบื่อหน่ายและความผิดพลาดในการทำงาน
4. ช่วยให้เป็นผู้มีความสามารถ
5. ทำให้มีกำลังใจที่จะทำงาน

---

¹ชาญชัย ลวิตรังสิมา และเชิดวิทย์ ฤทธิ์ประศาสน์, การพัฒนาบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 3.

²เช่นเดียวกัน .

³Dale S. Beach, Personnel the Management of People at Work 2d ed. (London : Macmillan Company, 1970), p. 375.

6. ช่วยลดความตึงเครียดในการทำงานเนื่องจากขาดสมรรถภาพและมีความยุ่งยากในการทำงาน

7. ผลที่ได้รับโดยรวมคือกิจการขยายตัว ช่วยให้มีการจัดสภาพการทำงานที่ดี¹

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้พอสรุปได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่กำลังปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงานให้ได้ผลดีมากกว่าที่เป็นอยู่

การให้การอบรมแก่ครูประจำการ

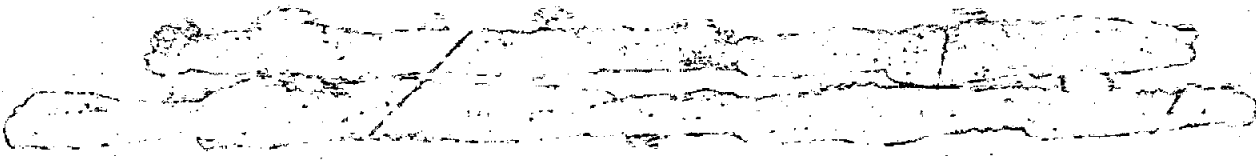
วิทยุ สาร ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรประจำการว่า "การพัฒนาบุคลากรหมายถึงการให้การศึกษากับบุคคล ที่กำลังดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง อยู่ในหน่วยงาน โดยไม่ต้องลาออกจากตำแหน่งและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงาน ในขณะที่บุคคลนั้นๆ เข้ารับการอบรม"²

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอหลักการและสาระเกี่ยวกับการอบรมครูประจำการให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ว่า

...เนื่องจากครูประจำการมีเป็นจำนวนมากเป็นครูที่ไม่ได้มาตรฐานวิชาชีพ จำเป็นต้องได้รับการปรับสภาพให้มีความสามารถปรับปรุงงานที่ทํายู่ให้มีผลดียิ่งขึ้น การฝึกอบรมครูประจำการดังกล่าวไม่ควรเน้นการเพิ่มวิทยฐานะ หากแต่ควรมุ่งปรับปรุงงานที่ทํายู่เป็นสำคัญ ดังสาระสำคัญและวิธีการดังต่อไปนี้

¹ Frank A. De Phillips & Others, Management of Training Programs, (New York : Richard D. Irving, 1959), pp. 20-22.

² วิทยุ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพฯ: วัฒนาพรนิช, 2514), หน้า 251.

1. เรงร็คอบรมครูประจำการให้รัฐสภาพและความมุ่งหมายในการจัดการ การศึกษาตามแนวปฏิรูป โดยให้วิทยาลัยครูแต่ละแห่งเป็นผู้รับผิดชอบทำการฝึกอบรม ครูประจำการจากโรงเรียนประถม มัธยม ภายในเขตรับผิดชอบ โดยรวมวิทยาลัยครู นั้น

2. ให้วิทยาลัยครูเล็กรับนักศึกษาภาคค่ำ เปลี่ยนมาเป็นอบรมครูประจำการ แทน.... เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้นแทนการเพิ่มวุฒิเช่นในปัจจุบัน

3. ให้เด็กสอบวิชาชุดครู ให้ใช้วิธีอบรมครูประจำการแทน โดยปรับปรุง หลักสูตร การฝึกอบรมให้สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่¹

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้เสนอแนะในด้านการปรับปรุงคุณภาพ ครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอบรมครูประจำการว่า

การอบรมครูประจำการ (In - Service Training) เป็นสิ่งสำคัญใน การกระตุ้นวุฒิครูให้สูงขึ้น ในเรื่องนี้มีแบบแผน 3 อย่าง คือ

1. ให้ครูได้มีโอกาสปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิทยา การและทฤษฎีใหม่ๆ

2. สนับสนุนให้ครูที่มีวุฒิต่ำหรือครูที่ไม่ได้รับการฝึกฝนมีโอกาสเพิ่มวุฒิให้ สูงขึ้น

3. ช่วยให้ครูที่มีวุฒิได้ปรับวุฒิของตนให้สูงยิ่งขึ้น²

ไฟน์เบอร์ก มาร์วิน วอเรน (Fienberg Marvin Warren) สรุป หลักการให้การศึกษาแก่ครูประจำการดังนี้

---

¹สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, รายงานการปฏิรูปการศึกษา ของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ:วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 145 - 146.

²UNESCO Conference on Ministers of Education and Minis-

trator Responsible for Economic Planning of Member State in Asia,

Prospective of Education in Asia (Bangkok : UNESCO, 1965), p. 107.

1. การให้การศึกษแก่ครูประจำการควร เป็นความต้องการของครู
2. ควรพิจารณาความจำเป็นที่เกิดขึ้นบ่อยๆ มาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่ครูประจำการ

3. ครูควรมีโอกาสทั้งในด้านการวางแผนและการตัดสินใจ เรื่องวิธีสอน
4. ควรระบุความมุ่งหมายเฉพาะในการจัดการศึกษาแก่ครูประจำการไว้ด้วย
5. ควรเขียนความมุ่งหมายเป็นเชิงพฤติกรรม
6. ควรใช้บริการวางแหล่งแนะแนวและแหล่งอื่นๆ ให้เต็มที่
7. ถ้าใช้เวลาออกเหนือจากเวลาทำงานปกติครูควรได้รับการชดเชยอย่าง

เหมาะสม

8. ควรใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม
9. ควรมีการประชุมประเมินผลทุกครั้งที่เกิด โครงการให้การศึกษแก่ครูประจำการ

10. การประเมินผลควรประเมินจากจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
11. ในการจัดให้การศึกษแก่ครู โรงเรียนควรมีส่วนตัดสินใจในเนื้อหาที่จะจัด¹

การให้การอบรมแก่ครูประจำการนั้นสรุปได้ว่าเป็นการฝึกเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถตลอดจนเพิ่มวุฒิทางการศึกษาก่อให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งก็เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนนั่นเอง

---

¹Fienberg Marvin Warren, "An Analysis of Guidelines for In-Service Teacher Education, "Disertation Abstracts, Vol.355 (December 1974), p. 3561 A.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูประจำการ

003815

กรมสามัญศึกษาได้สำรวจสภาพการทำงานและการศึกษาของครูที่ไปศึกษาภาคนอกเวลาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าครูส่วนใหญ่มีความภูมิใจที่ได้ไปศึกษาได้ก้าวหน้าทางวุฒิปริญญาทางสังคมและหน้าที่การงาน ส่วนมากสำเร็จการศึกษาด้วยดี ครูประมาณ 1 ใน 3 มีปัญหาทางการเงิน ค่าเดินทาง ค่าวัสดุการศึกษา เป็นหนี้ส่วนใหญ่พอใจเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ แต่ไม่พอใจสภาพและความไม่สมบูรณ์ของโรงเรียน ลำบากใจที่ครูคนอื่นต้องสอนและคุมนักเรียนแทน และยังพบว่าครูที่เดินทางไปศึกษาจำนวนมากไม่ค่อยเอาใจใส่การสอน และครูที่ทำงานแทนบอกวาทนถูกเอาเปรียบ¹

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทและสถานะของบัณฑิต (กศ.บ.) ภาคค่ำ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก จากผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า ขณะที่ครูเข้าไปเรียนภาคค่ำนั้น ถูกมองจากครูใหญ่ เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารว่า ครูมีความรับผิดชอบน้อยและน้อยมากตามลำดับ ความความเห็นแก่ได้ ครูใหญ่และเพื่อนร่วมงานมองว่าไม่เห็นแก่ได้ แต่ผู้บริหารไม่แน่ใจ ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ครูใหญ่ เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารมองเห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำตามลำดับ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูใหญ่และเพื่อนร่วมงานมองเห็นว่ามีเพิ่มขึ้น แต่ผู้บริหารไม่แน่ใจ อย่างไรก็ตามความเห็นเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อถามเกี่ยวกับผู้ที่เรียนจบ กศ.บ. ไปแล้ว เช่นทุกฝ่ายเห็นว่าคนที่จบไปแล้วมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น² และคณะผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรมี

¹กรมสามัญศึกษา, สภาพการทำงานและการศึกษาของครูที่ไปศึกษาภาคนอกเวลาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 75-79

²เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์และคณะ, รายงานการวิจัยสรุปเรื่องบทบาทและสถานะของบัณฑิต (กศ.บ.) ภาคค่ำ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2518), หน้า 39-40

การศึกษาเปรียบเทียบของลประกอบ ประสิทธิภาพในการทำงาน และความรับผิดชอบ
ระหว่างผู้เรียน กศ.บ. ภาคค่ำ กับผู้ที่ไม่ได้เรียนในช่วงเวลาต่างๆ กัน เช่นขณะ
กำลังเรียน เรียนจบแล้ว เป็นต้น¹

บุญทัน เมาเจริญ ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ในจังหวัดเชียงรายและพะเยาต่อการให้บริการทางวิชาการวิทยาลัยครู เชียงราย
พบว่าครูต้องการให้จัดการอบรมเพื่อเพิ่มวุฒิในวันหยุดราชการในระดับมาก² ในด้าน
วิธีการที่จะใช้ในการอบรม ครูต้องการให้สัมมนาฝึกปฏิบัติการสร้างอุปกรณ์การสอน
และเครื่องมือวิธีสอนในระดับมาก³ การวิจัยยังพบว่าครูที่มีอายุราชการแตกต่างกัน
มีปัญหาด้านวิชาการต่างกัน และครูที่มีวุฒิต่างกันมีปัญหาด้านการบริหารและด้านอื่นๆ
แตกต่างกัน⁴

ไพจิตร สหัสจินดา ได้ศึกษาความต้องการของครู อาจารย์ในงานบริการ
การศึกษาของวิทยาลัยครูสกลนคร พบว่าในด้านกรอบรมครูประจำการต้องการให้
เปิดการอบรมภาคฤดูร้อนทุกวิชา⁵

กษมชัย โพธิธำมา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผล โครงการอบรมครู
และบุคลากรทางการศึกษาประจำการในเขตจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษพบว่า

---

¹ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ, รายงานการวิจัยสรุปเรื่องบทบาทและ
สถานะของบัณฑิต (กศ.บ.) ภาคค่ำ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิษเนศ, 2518), หน้า 41.

² บุญทัน เมาเจริญ, "ปัญหาและความต้องการของครูองค์การบริหารส่วน
จังหวัดเชียงรายและพะเยาที่สัมพันธ์กับการปรับปรุงหลักสูตรและการให้บริการของ
วิทยาลัยครู เชียงรายแก่ครูประจำการ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 46.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

⁵ ไพจิตร สหัสจินดา, "ความต้องการของครูอาจารย์ในงานบริการการศึกษา
วิทยาลัยครูสกลนคร" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2519), หน้า 30.

ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างก็มีปัญหา
ในระหว่างเข้ารับการอบรมไม่แตกต่างกัน แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการ
เข้ารับการอบรมแตกต่างกัน ส่วนครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่มีประสบการณ์
ในการทำงานต่างก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน ระหว่างเข้ารับการอบรมไม่แตกต่าง
กัน¹

พิศิษฐ ตัณฑวนิช และคณะ ได้ทำการประเมินผลโครงการฝึกอบรมครูและ
บุคลากรทางการศึกษาประจำการ กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี
2523 พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าวิชาที่ได้รับมีผลต่อการนำไปใช้ปรับปรุงงานที่
คนทำ และทั้งนี้จะมีการปรับหลักสูตรให้ตรงกับสภาพของงานที่คนทำให้มากขึ้น ใน
เรื่องของศักดิ์ศรีและโลกทัศน์ ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการเข้ามารับการอบรมทำให้
ภาพพจน์ ความเชื่อมั่น ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของคนเพิ่มขึ้น ทั้งยังทำให้คนมองโลก
กว้างสบายตาที่กว้างขึ้น เปิดใจกว้างในการมองปัญหาต่างๆ มากขึ้น²-

วิจิตร ยอดสุวรรณ ได้ศึกษาส่วนประกอบที่มีผลกระทบต่อโครงการ
การอบรมครูประจำการ ของการฝึกหัดครูแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2523
เขากล่าวว่า

¹กมลชัย โพธิอาษา, "การประเมินผลโครงการอบรมครูและบุคลากรทาง
การศึกษาประจำการในเขตจังหวัดสุรินทร์ และศรีสะเกษ", หน้า 84-85.

²พิศิษฐ ตัณฑวนิช และคณะ, "การประเมินผลโครงการฝึกอบรมครูและ
บุคลากรทางการศึกษาประจำการ กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (แผนก
แผนงานและประเมินผล วิทยาลัยครูสุรินทร์, 2523), หน้า 71.

การศึกษาอบรมสำหรับครูประจำการ เพื่อเป้าหมายหลักที่จะเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเมืองไทย ซึ่งคนเข้ามาสู่วิชาชีพนี้มักจะไม่ตัดสินใจหรือมีความตั้งใจมาแต่คน คนจำนวนมากเข้ามาสู่วิชาชีพนี้ เป็นทางเลือกสุดท้ายหลังจากที่พลาดหวังจากตำแหน่งงานอื่น... ครูมองการสอนเป็นงานมากกว่าที่จะถือว่าเป็นวิชาชีพ¹

และจากการศึกษาของเขาคพบว่าครูในประเทศไทยได้เสียสละเวลาและความสะดวกสบายเพื่อความก้าวหน้าและขวัญของตัวเอง โดยการเข้าร่วมการอบรมในโครงการการศึกษาสำหรับครูประจำการ²

สรุปได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูประจำการที่ผ่านมานั้นพบว่าครูที่เข้ารับการศึกษาระหว่างประจำการนั้นได้รับประโยชน์จากการอบรมทั้งในทางส่วนตัวและหัวหน้าที่การงาน แต่ขณะเดียวกันครูที่เข้ารับการอบรมนี้ก็ถูกผู้อื่นมองในลักษณะการเอาเปรียบผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมอยู่บ้าง และการเข้ารับการอบรมของครูมักประสบปัญหาในเรื่องการ เดินทางและค่าใช้จ่ายตามมาเสมอ อย่างไรก็ตามครูก็มีความมุ่งมั่นที่จะเข้ารับการอบรมเพื่อให้จบหลักสูตรอยู่เสมอ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครู

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยได้พบว่าการกล่าวถึงสมรรถภาพของครูนั้นส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของครูที่ดีบ้าง ลักษณะของครูที่นักเรียนหรือสังคมต้องการบ้าง หรือประสิทธิภาพของครูบ้าง ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่จะกล่าวถึงนั้นจึงจะเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ด้วย

¹Vichitr Yodsuwan, "A Study of Factors Affecting In-Service Education Programme of Teacher Education Programme in Thailand"

(Ph.D.Dissertation, M.B.Patel College, Sardar Patel University, 1980), p232.

²Ibid., p.307.

อำไพ สุจริตกุล กล่าวถึงสมรรถภาพว่า "สมรรถภาพของครูเป็นสิ่งที่จำเป็นของครูทั้งที่เป็นครูปริญญา หรือไม่เป็นครูปริญญา หรือเกินปริญญา สมรรถภาพที่จำเป็นควรจะมีขีดหรือเส้นหนึ่งเส้นใด จุดสำคัญอยู่ที่ว่าขีดหรือเส้นนั้นอยู่ที่ไหน"¹

สาโรช บัวศรี กล่าวถึงมาตรฐานพื้นฐานที่ควรคำนึงในการเป็นครูไว้คือ สมรรถภาพในการเป็นครูและความมีน้ำใจ สมรรถภาพในการเป็นครูนั้นได้แก่ สมรรถภาพทำการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถอบรม แนะนำปกครองและทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียน และชุมชนสามารถเป็นครูชั้นอาชีพ สำหรับความมีน้ำใจ ได้แก่ มีน้ำใจที่จะมุ่งฝึกสอนอบรมศิษย์อย่างเต็มที่ มีน้ำใจที่จะบังคับและฝึกฝนตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และมีน้ำใจที่จะวางตนให้สมเกียรติของครู²

นิคม ช่วยปลัด รวบรวมแนวคิดของนักการศึกษาหลายคนแล้วกล่าวว่า "ครูที่มีสมรรถภาพน่าจะได้แก่ครูที่มีความรู้ดี สอนเก่ง ปกครองนักเรียนได้ มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนได้ มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้นปกครองนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน ขำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและมีฐานะพอสมควร"³

¹อำไพ สุจริตกุล, "สมรรถภาพของครู," รายงานการประชุมสัมมนา คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ (กรกฎาคม 2520), 54.

²สาโรช บัวศรี, มาตรการพื้นฐานบางประการสำหรับสร้างครูที่ดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 14.

³นิคม ช่วยปลัด, "การประเมินสมรรถภาพของครูในเขตการศึกษา 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 22.

ฮัส โอ แอนเดอร์สัน (Hous O. Anderson) กล่าวถึงคำว่าสมรรถภาพ (competency) ว่า "หมายถึงพฤติกรรมของครูที่เราสังเกตเห็นได้และพฤติกรรมนี้จะมีผลต่อกระบวนการเรียนของนักเรียนในทางบวก เช่น สมรรถภาพในการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในการใช้คำถามได้หลายแบบ ในการใช้เทคนิคการถามเป็นต้น"¹

โรเบิร์ต คิมบลิว ฮุสตัน (Robert W. Houston) ให้ความหมายของ Competency-Based ว่า "หมายถึงเกณฑ์มาตรฐานต่ำสุดซึ่งแสดงถึงระดับพื้นฐานของคุณค่าที่จะแสดงออกและคุณสมบัติที่ให้อบรมเขตของการปฏิบัติ"²

ชนพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา แปลความหมายของ Competency-Based ว่า "หมายถึงความรู้ ทักษะ และเจตนาที่ดีผู้เป็นครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย"³

กมล สุคประเสริฐ และคณะกำหนดขอบเขตของสมรรถวิสัย (Competency) ของครูประถมที่ต้องการไว้ว่า "สมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการหมายถึงคุณสมบัติที่ทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่และบทบาทได้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และความต้องการของสังคม"⁴

¹Hous O. Anderson, "Competency-Based Instruction for Science Teacher Preparation In Developing Countries," (Bangkok:PTST, 1972), p.1. (Mimeographed).

²Robert W. Houston, (1972:25) อ้างถึงใน นางพ ภาษิตวิไลธรรม, "สมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการในจังหวัดสกลนครและนครพนม", (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีสครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 4.

³ชนพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา, "แนวโน้มการจัดการฝึกหัดครู," ครูปริทัศน์ 1 (พฤษภาคม 2519):12

⁴กมล สุคประเสริฐและคณะ, "การศึกษหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ"(รายงานการวิจัยคณะที่ 2 ตามโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู, ม.ป.,ม.ป.ป.), หน้า 3.

และได้แบ่งสมรรถวิสัยด้านต่างๆ ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. สมรรถวิสัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพ หมายถึงคุณสมบัติของครูที่รวมถึงการ
แสดงพฤติกรรมทางร่างกาย วาจา อุปนิสัย และเจตนาคติต่าง ๆ ที่เป็นที่ยังปรารถนา
2. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับความรู้ในชุมชนและสิ่งแวดล้อม หมายถึงคุณสมบัติ
ของครูที่แสดงถึงการรู้จักชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับความรู้ในหลักสูตร ผู้เรียนและโรงเรียนหมายถึง
คุณสมบัติที่แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวป้อน (Input) ที่มีความจำเป็น
ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครูประถมศึกษา
4. สมรรถวิสัยเกี่ยวกับกระบวนการฝึกปฏิบัติ (Process) หมายถึง
คุณสมบัติของครูที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการ
เรียนรู้ ของเด็กตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา
5. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับผลิตผลทางการศึกษา (Product) หมายถึง
คุณสมบัติที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินการวัดผลประเมินผลตามแนวหลักสูตร
ประถมศึกษา¹

สุพจน์ สุกกุล ได้กำหนดหัวข้อเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมลงในแบบ
สอบถามที่ใช้ในการวิจัยของเขา 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านหลักสูตรและการสอน เช่นการมีความรู้และความ
เข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้างหลักสูตร วางจุดมุ่งหมายของการสอนทุกครั้ง
ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ รู้จักวิธีสอนแบบต่างๆ และ
สามารถเลือกวิธีสอนเหล่านั้นมาใช้สอนได้อย่างเหมาะสมสามารถตั้งคำถามเพื่อให้
นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความคิด สามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
ในชั้นเรียน

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

2. สมรรถภาพด้านวิชาการ เช่น มีความรู้ในหลักการและทฤษฎีขั้นพื้นฐานของการเรียนรู้และการสอน มีความรู้ในเรื่องจรรยาบรรณและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับครู มีความรู้เรื่องลักษณะต่างๆ ของข้อสอบที่ดี ติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ สนใจสถานการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

3. สมรรถภาพด้านการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียน เช่น ส่งเสริมการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักช่วยตนเอง ยินดีรับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของนักเรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียน เป็นแบบประชาธิปไตย พิจารณาทัศนคติและลงโทษนักเรียนอย่างยุติธรรมโดยให้หลักจิตวิทยา

4. สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น ช่วยเหลือแนะนำเพื่อนครูทั้งในด้านวิชาการและส่วนตัว เอาใจใส่ดูแลนักเรียนในเรื่องการเรียน เรื่องส่วนตัวและเรื่องครอบครัวของนักเรียน สามารถจดจำชื่อนักเรียนและผู้ร่วมงานได้อย่างแม่นยำ ติดต่อกับผู้ปกครองเสมอ¹

ฮาโรลด์ อาร์มสตรอง (Harold R. Armstrong) เสนอบทความเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. เตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ประเมินผลการสอนของตนเองเสมอ
3. พัฒนทักษะในการสอนของตนเอง
4. มีเทคนิคในการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจเรียน
5. นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ให้ประโยชน์แก่การเรียนการสอน
6. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนการสอน
7. เข้าใจและนำหลักการ เรียนรู้ มาใช้ในการเรียนการสอน

¹สุพจน์ สุกกุล, "สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 69-74.

8. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
9. ปรับปรุงกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม
10. ปรับปรุงตนเองให้คุ้นเคยกับสภาพของกลุ่มนักเรียน
11. ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
12. จัดกิจกรรมและสภาพการ เรียนให้ส่งเสริมลักษณะและพฤติกรรมที่พึง

ปรารถนาของนักเรียน

13. ช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้ได้รับความสำเร็จ
14. พัฒนาตนเองทางด้านความรู้และสติปัญญา
15. มีเทคนิควิธีการ วิชาผลที่ดี และใช้ผลจากการทดสอบมาปรับปรุงสภาพ

การเรียนการสอน

16. มีเทคนิควิธีสอนพิเศษแก่นักเรียนที่เรียนได้เร็ว
17. ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนปรับตัวได้
18. ช่วยลดความวิตกกังวลของนักเรียน
19. คิดทบทวนปรึกษากับผู้ปกครองเมื่อนักเรียนมีปัญหา
20. มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล
21. ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดทักษะในการทำงาน¹

เจ กริชและแฟรงค์ คอสติน (J.E. Grush and Frank Costin)
กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพควรเป็นครูที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เป็นผู้นำที่ขยันขันแข็ง
กล่าวคือมีความสามารถและมีความกระตือรือร้นในการ เรียนการสอน เป็นคนซื่อสัตย์
สุจริต นำไว้วางใจ รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับนักเรียนเสมอ เป็นคนที่เข้าใจนักเรียนได้ดี
ควบคุมกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนชี้แจงวัตถุประสงค์และ

¹Harold R. Armstrong, "Performance Evaluation," The National Elementary Principal 5 (February 1973) :51-55

เปิดให้มีการอภิปรายกันในชั้นเรียนสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ กระตุ้นให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นให้ความรู้แก่ผู้อื่นให้ทันต่อความรู้ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดจนเป็นคนมีอารมณ์ขัน¹

เจมส์ อี ไวแกนค์ (James E. Weigand) กล่าวถึงทักษะพื้นฐาน 7 อย่าง ที่จะส่งเสริมสมรรถภาพในการเป็นครู คือ

1. ทักษะในการประเมินลำดับขั้นพัฒนาการสติปัญญาของเด็ก
2. ทักษะในการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. ทักษะในการเสริมแรงจูงใจ
4. ทักษะในการจัดลำดับขั้นการสอน
5. ทักษะในการใช้คำถาม
6. ทักษะในการวัดและการประเมินผล
7. ทักษะในค่านิยมมนุษยสัมพันธ์²

บุญถิ่น อัตถากร กล่าวว่าคุณครูที่ดีควรมีลักษณะ 3 ประการคือ

1. ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาและต้องสร้างเสริมเพิ่มพูนอยู่เสมอ
2. ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในกลวิธีสอน สามารถถ่ายทอดความรู้แนะวิธีทางแห่งปัญญา และอบรม ชักนำเด็กไปสู่หนทางอันดีงาม

¹J.E. Grush and Frank Costin, "The Student as Consumer of the Teaching Process." American Educational Research Journal 12 (Winter 1975):64.

²James E. Weigand, Implementing Teacher Competencies Positive Approaches to Personalizing Education (Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hall, 1977) p. 6.

3. ควรเป็นผู้ที่เยี่ยมไปช่วยคุณธรรม¹

ธีระ สุมิตร กล่าวไว้พื้นฐานความสามารถของครูควรมีดังนี้

1. สาธิตความเข้าใจในทักษะ ความเข้าใจในความหมายของศัพท์และสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. วิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียนใช้ลักษณะและการดำเนินการตามกระบวนการ เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนให้มีทักษะในการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ประเมินผลการพัฒนาของนักเรียนโดยใช้หลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับในการพิจารณาตัดสิน
4. ใช้การประเมินผลการป้อนข้อมูล เพื่อวัดพฤติกรรมการสอนของครูเองและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนตามความเหมาะสม
5. ใ้ผู้เรียนเข้าร่วมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาสังคมปัจจุบัน
6. บอกรับ คัดแปลงแก้ไขและรวบรวมเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เพื่อพัฒนาการออกแบบ สื่อวัสดุการสอนที่มีประสิทธิภาพ
7. สร้างสรรค์บรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะต่อการยอมรับของบุคคล
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงใจโดยถ่ายทอดความตั้งใจที่เขามีอยู่ในด้านต่างๆ
9. ประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิตนักเรียน
10. ใช้กระบวนการจัดชั้นเรียน โดยประสานความพยายามในความร่วมมือของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของแต่ละบุคคลและจุดประสงค์ของการศึกษา²

¹บุญถิ่น อัตถากร, "แนว โน้มการผลิตครูในอนาคต," เอกสารชุดเผยแพร่การศึกษา วนัดับที่ 10: 1-8 ตุลาคม 2514.

²ธีระ สุมิตร, การฝึกหัดครูคือพื้นฐานความสามารถ ระบบวิธีการสู่การวางแผน ออกแบบโครงการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2519), หน้า 83.

ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ ให้ทัศนะว่าลักษณะครูที่ดีควรประกอบด้วยความรู้ดี (Knowledge) น้ำใจดี (Attitude) และทักษะดี (Skill) ซึ่งน่าจะมีคุณสมบัติ 5 ประการ เหมือนวงกลมซ้อนกัน คือ

1. ครูต้องมีความสามารถในการสอนดี (ในห้องเรียน)
2. ครูต้องอบรม แนะนำ แนะนำเด็กได้ดี (นอกห้องเรียน)
3. ครูต้องช่วยเหลือกิจการงานต่างๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

(ในโรงเรียน)

4. ครูต้องช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้อย่างดี (ชุมชน)
5. ครูต้องเป็น Professional Teacher คือรักอาชีพครู ใฝ่หาความรู้ในอาชีพของตนอยู่เสมอ¹

ภิญโญ สาคร กล่าวว่

การ เป็นครูที่ดีนั้น ครูต้องมีความเข้าใจและรู้จักทั้งตัวเองและผู้อื่น ครูต้องรู้จักประมาณกำลังความสามารถของตนเอง...ครูต้องวางใจต่อพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนที่แสดงออกมา และครูพร้อมที่จะส่งเสริมหรือขจัดพฤติกรรมนั้นๆ ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์...ครูต้องทราบปัญหาและรู้จักชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ รู้จักโรงเรียนที่ตนเป็นครูว่ามีความต้องการอันจำเป็นทางการศึกษาในเรื่องใด และมีอะไร เป็นปัญหาที่ครูจะต้องช่วยกันแก้ไข และแน่นอนที่สุด ครูต้องมีความรอบรู้ทางด้านวิชาที่สอนโดย มีพื้นความรู้เดิมอย่างเพียงพอ และมีการแสวงหาความรู้ที่ตองสอนเพิ่มเติมตลอดเวลา ไม่ยอมให้การสอนของตนกลายเป็นของเก่าที่ล้าสมัยโดยเด็ดขาด และไม่ยึดมั่นหรือเกาะตำราเดิมใดเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะและไม่จำเป็นต้องเชื่อโดยขาดเหตุผลในสิ่งที่ปรากฏในตำราที่ไซ่ ตรงกันข้ามครูจะต้องนำเอามาสอนเฉพาะในสิ่งที่มีเหตุผลแน่ชัดว่าถูกต้อง และพร้อมอยู่เสมอที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อทราบว่าสิ่งที่นำมาสอนไม่ถูกต้อง²

¹ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์, " สมรรถภาพของครู " รายงานการประชุมสัมมนา คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ / ครุศาสตร์ (กรกฎาคม 2520) :56.

²ภิญโญ สาคร, การบริหารการศึกษา (กรุงเทพฯ :ศ.ส.การพิมพ์, 2523), หน้า 230.

ชนุ แสงวงศ์ มีความเห็นว่าลักษณะครูที่ดีนั้นมี 5 ประการคือ

1. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะต้องสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาให้กระจ่าง ชะแน่ว ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ยจู้จี้จระจิบ อารมณ์ มีน้ำใจนักกีฬา ออกพบ วางตัวเหมาะสมกับเด็กไม่สนิทสนมเกินไป ไม่ทำให้ชายหน้า รู้จักชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเป็นผลการสอน และคัดลिनความคิงามของนักเรียน ควยเหตุผล

2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการสอนเสมอ รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเองเสมอ หันสมัยต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่า อาชีพครูดี สอนไม่อมภูมิ รวมนือสนับสุนนสมาคมการศึกษาหรือวิชาชีพที่สนใจ ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อราชการ มีความสามารถในอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในการสอน

3. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ ชื่อเคียดต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของคนอื่น ไม่ให้ร้ายผู้อื่น มีมารยาทในการติดต่อกับราชการ ตามลำดับสายงาน ไม่อ้างอิงศาสนา ทำให้ศาสนาอื่นเสียหาย ปรับปรุงตัวเองเสมอ ไม่กวดวิชานักเรียนตนเอง รักษาความลับ ของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ ไม่นำผู้อื่นมาปินทาให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเดือน เพื่อตัวเอง ไม่ทำงานน้อยพอดสมราคาจ้าง ไม่สมัครงานในตำแหน่งอื่นที่มีครูประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่อิทธิพลส่วนตัวในทางราชการและปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับราชการอย่างเคร่งครัด

4. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สติปัญญาดี เชื้อมั่นในตัวเอง มีความ คิตรีเริ่ม กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รู้จักยอนหนัก ยอนเบา มีน้ำใสใจจริง สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รู้จักรวมมือไม่ทำกริยาอาการอันน่ารำคาญ พุดซัดแต่ไม่ตะโกน ตรงต่อเวลา ใ้ละแนนเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบและปฏิบัติโดยเคร่ง ครัด รู้จักรักษาปากและกดินตัว

5. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ตัดผมเรียบร้อยสุขภาพ โทนหมวด เคราเรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย รองเท้าขัดมันสะอาด สวมเสื้อผ้าเหมาะสมกับ กาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่หรือเคี้ยวหมากฝรั่งหรืออาหารระหว่าง

สอน รักษานิ้วมือเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ รักษาพันชอมพันให้สะอาดเรียบร้อย แต่งกาย
สุภาพ รูปทรงสี่สรวรเหมาะสมกับการเป็นครู¹

เทพ การะเกด ได้สรุปผลจากการค้นคว้าครูที่ดีจะต้องมีลักษณะส่วนตัวและ
ปฏิบัติดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี
2. มีศรัทธาในการสั่งสอนอบรม.
3. กระตือรือร้นในการทำงาน
4. เชื้อมั่นในคุณค่าของงาน
5. ดำรงตนอยู่ในที่อันเหมาะสม
6. ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอทุกด้าน
7. รอมรับวิธีทางการงาน
8. ศึกษาหาความชำนาญรอบด้าน
9. เป็นผู้นำที่ดี
10. มีธรรมจริยาสูง
11. พร้อมสหรับคำแนะนำและเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ
12. สนใจการวิคผลและประเมินผลงานของตนอยู่เสมอ
13. พร้อมที่จะรับแนวคิดใหม่ๆ มาใช้
14. ศึกษาเด็กให้เข้าใจลึกซึ้ง
15. ใช้จิตวิทยาในการสอน
16. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพ²

¹ ชูญ แสงศักดิ์, "ครูคือ" อ่างถึงใน เจลีย์ว บุรีภักดีและคณะ, รายงานการ
วิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2520), หน้า 9-10.

² เทพ การะเกด, เอมเดียวกัน, หน้า 10 - 11.

งานวิจัยภายในประเทศ

ปี 2510 ล้อม ไชยสร ได้ศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าคุณลักษณะของครูที่นักเรียนชายชอบมีดังนี้

1. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย พูดจาสุภาพอ่อนโยน ชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. ใจดี สุขุม เบื่ออกเย็น อารมณ์แจ่มใสร่าเริงอยู่เสมอ รักและเมตตา กรุณาต่อนักเรียนขยันขันแข็งและอดทน พูดจริงทำจริง มีความยุติธรรม วางตัวได้เหมาะสม
3. สนใจในการสอนและตัวนักเรียน เข้มงวดต่อความประพฤติของนักเรียน ขณะที่สอนและทำโทษพอสมควร ให้สิทธิในการซักถาม ยินดีรับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ช่วยเหลือนักเรียนในคราวจำเป็น
4. มีคุณวุฒิสูง อย่างน้อยควรจบ ม.ศ.5¹

ในปี 2516 หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครูได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดีมี เฉลียว บุรีภักดิ์ เป็นหัวหน้าคณะทำการวิจัย (ใช้เวลาระหว่างปี 2516 - 2519) โดยใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา พระและบุรพคุณวุฒิผลสรุปว่าลักษณะครูที่ดีตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. มีความรู้ดี ทนเกินกว่าหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยเสมอและนำความคิดใหม่ๆ มาปรับปรุงงาน
2. มีความสามารถในการสอน สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง เตรียมการสอนอย่างตั้งใจสอน และนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ อีกทั้งรู้จักมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ

¹ล้อม ไชยสร, "คุณลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัยในปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), หน้า 55-61.

3. มีคุณธรรม เช่นมีความยุติธรรม เมตตากรุณา มีความรักในหน้าที่ของ
ตนเอง ตรงต่อเวลา รักและเอาใจใส่นักเรียน
4. มีความประพฤติเรียบร้อย วาจาสุภาพ แต่งกายสะอาดเรียบร้อยและ
เหมาะสม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ดี อารมณ์แจ่มใสไม่บูดบึ้ง สุภาพอ่อนน้อม เข้าใจปัญหา
ความต้องการของนักเรียน
6. มีสุขภาพดี แข็งแรงและงดเว้นสิ่งเสพติดให้โทษ
7. ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเข้าใจในกระบวนการ
ปกครองแบบประชาธิปไตย
8. มีศรัทธาในอาชีพครู¹

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู
ที่สังคมต้องการ เมื่อปี 2518 การวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ครูใหญ่
นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 756 คน ได้ผลสรุปว่า
สังคมต้องการให้ครูมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ด้านความประพฤติ ครูไม่ควรประพฤติปฏิบัติตนเหมือนคนในอาชีพอื่น ครู
จะต้องประพฤติตนเยี่ยงสมาชิกที่ดีในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลายเพื่อเป็นแบบอย่าง
แก่นักเรียนตลอดเวลา
2. ด้านความรู้ทางวิชาการ ครูจะต้องมีความรู้กว้างขวางนอกเหนือจาก
วิชาที่ตนสอนและหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนั้นครูจะต้องมีความรู้ทางวิชาชีพ
ครูควย

---

¹เจสสิยา บุรีภักดิ์, รายงานการวิจัยลักษณะของครูที่ดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ตำราจ, 2520), หน้า 192.

3. ด้านความสามารถในการสอน ครูจะต้องมีทักษะในการสอนให้นักเรียนเข้าใจข้ออุปกรณประกอบการสอนอยู่เสมอ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตั้งใจสอนและมีน้ำใจในการช่วยงานของโรงเรียน

4. ด้านการปกครองนักเรียน ครูจะต้องเข้มงวดกวดขันไม่ปล่อยปละละเลยต่อการที่นักเรียนกระทำผิดระเบียบของโรงเรียน อบรมศีลธรรมแก่นักเรียน

5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูควรให้ความสนิทสนมแก่นักเรียนบ้าง ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาต่างๆ ควรหาโอกาสพบปะผู้ปกครองนักเรียน และเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

6. ด้านบุคลิกภาพ ครูควรแต่งกายเรียบร้อย กริยาสุภาพสง่างาม พุจฉาไพเราะ สุภาพ มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ และมีลักษณะผู้นำ

7. ด้านการทำงานนอกเวลาและงานอดิเรก ครูไม่ควรทำงานพิเศษหรืองานอดิเรกประเภทที่ขัดต่อศีลธรรม คุณธรรมอันดี หรือเกี่ยวข้องกับอบายมุข เช่น ขายสุรา ออกเงินใหญ่ เก็บเงินตามบาร์ การล่าสัตว์ การเป็นนายหน้า ครูควรทำงานพิเศษที่สุจริต โดยไม่ขัดต่อศีลธรรม และไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เช่น สอนพิเศษเป็นต้น¹

ในปี 2518 เช่นกัน วิรัช วรรณรัตน์ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะบางประการของครูประจำการ กับนักศึกษายังไม่เคยเป็นครูประจำการ ได้สรุปความเห็นของทั้งสองฝ่ายที่ตรงกันเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ 10 ประการคือ

1. การสอนดี คือ ตั้งใจสอน มีวิธีสอนที่น่าสนใจ มีความรู้ดี และมีความถนัดในวิชาที่สอน เตรียมตัวก่อนสอน และใช้อุปกรณในการสอน

2. มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและผู้อื่นเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ชี้แจงเหตุผลให้นักเรียนทราบก่อนการลงโทษยอมรับผิดเพื่อตนเอง

---

¹วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 86-92.

3. เมตตากาตุรณา เห็นอกเห็นใจ คือมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักและสงสาร
นักเรียน เข้าใจนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความเดือดร้อน

4. ยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงให้ความเสมอภาคกับนักเรียน ตรงต่อ
เวลา ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เพียงธรรมในการตัดสินและการสอนไม่มีอคติ

5. สัมพันธภาพ หมายถึงให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรม
ของนักเรียน เข้าใจจิตใจของนักเรียน เป็นมิตรกับนักเรียน

6. รับผิดชอบในการสอน หมายถึงปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี
ปฏิบัติงานโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทน และกระตือรือร้นต่อการสอน

7. ชยันต์นั้เพียร นานะอดทน อดยาก รุกข์อยากเห็น หมายถึงมีความวิริยะ
อุตสาหะในการสอน รักการอ่าน มีความรู้กว้างขวาง สนใจในงานด้านวิชาการ ค้นคว้า
หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

8. บุคลิกภาพ หมายถึงสุภาพเรียบร้อย มีระเบียบวินัย อารมณ์ดี แต่งกาย
สะอาดเรียบร้อย วางตนได้เหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ

9. ยกย่องชมเชย ส่งเสริมให้กำลังใจ หมายถึงสนับสนุนนักเรียนตามความ
สามารถ ให้กำลังใจนักเรียนอยู่เสมอ

10. แนะนำให้คำปรึกษา หมายถึงให้คำแนะนำนักเรียน รับฟังความทุกข์
ของนักเรียน เป็นที่ปรึกษาการทำงาน และให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา¹

อภิรักษ์ พาหะมาก ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างเกณฑ์การสรรหาและคัดเลือก
ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ เมื่อปี 2519 ได้เกณฑ์การทดสอบประเมินความสามารถ
หรือคุณลักษณะของผู้สมัครเข้าเป็นครู จำนวน 69 ข้อ แยกออกเป็นเกณฑ์

---

¹วิรัช วรรณรัตน์, "การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะบางประการของครู
ประจำการ กับนักศึกษาที่ยังไม่เคยเป็นครูประจำการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 86.

ด้านต่างๆ คือการสอน คุณธรรมและความประพฤติ สุขภาพอนามัย ความเป็นพลเมือง
 คีในสังคมประชาธิปไตย ความรู้ บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ การอบรมแนะแนวและการ
 ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่าเป็นเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ทดสอบได้ โดยการสอบข้อ
 เขียน สัมภาษณ์ การตรวจสอบสุขภาพโดยแพทย์ ตรวจภูมิหลังจากระเบียบสะสม จากราย
 งานผลการเรียน ใบรับรองจากบุคคลที่เชื่อถือได้ และการทดสอบภาคปฏิบัติ¹

ในปี 2520 มานพ ภาณีทวีไลธรรม ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถภาพของ
 ครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการในจังหวัดสกลนครและนครพนม โดยสำรวจความคิดเห็น
 ของกลุ่มครู, นักเรียน ผู้ปกครองและผู้บริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าทุกกลุ่มมีความ
 ต้องการสมรรถภาพของครูประถมศึกษาตามที่นำไปสอบถามในระดับมาก หรือมากที่สุด
 กลุ่มนักเรียนมีความต้องการต่อสมรรถภาพของครูแตกต่างกับกลุ่มครู ผู้ปกครองและผู้
 บริหารการศึกษาในสมรรถภาพด้านการสอน สมรรถภาพด้านการแนะแนว และการ
 ปกครองชั้นเรียน สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ และสมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ ส่วน
 สมรรถภาพด้านวิชานั้น กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความต้องการไม่แตกต่างกัน²

ประโยชน์ จันทร์ โชติ ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู
 องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ในปี 2520 กลุ่มตัวอย่างคือ ครู ผู้บริหารการศึกษา
 นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งหมด 479 คน เมื่อรวมทัศนะของทุกฝ่ายแล้ว ได้ค้นคว้า
 ความสำคัญของคุณลักษณะของครูตามลำดับคือ คุณลักษณะด้านการสอน คุณลักษณะด้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อภินันท์ พาหะมาก "เกณฑ์การสรรหาและคัดเลือกครู โรงเรียนมัธยมศึกษา
 ในภาคใต้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2519), หน้า 79.

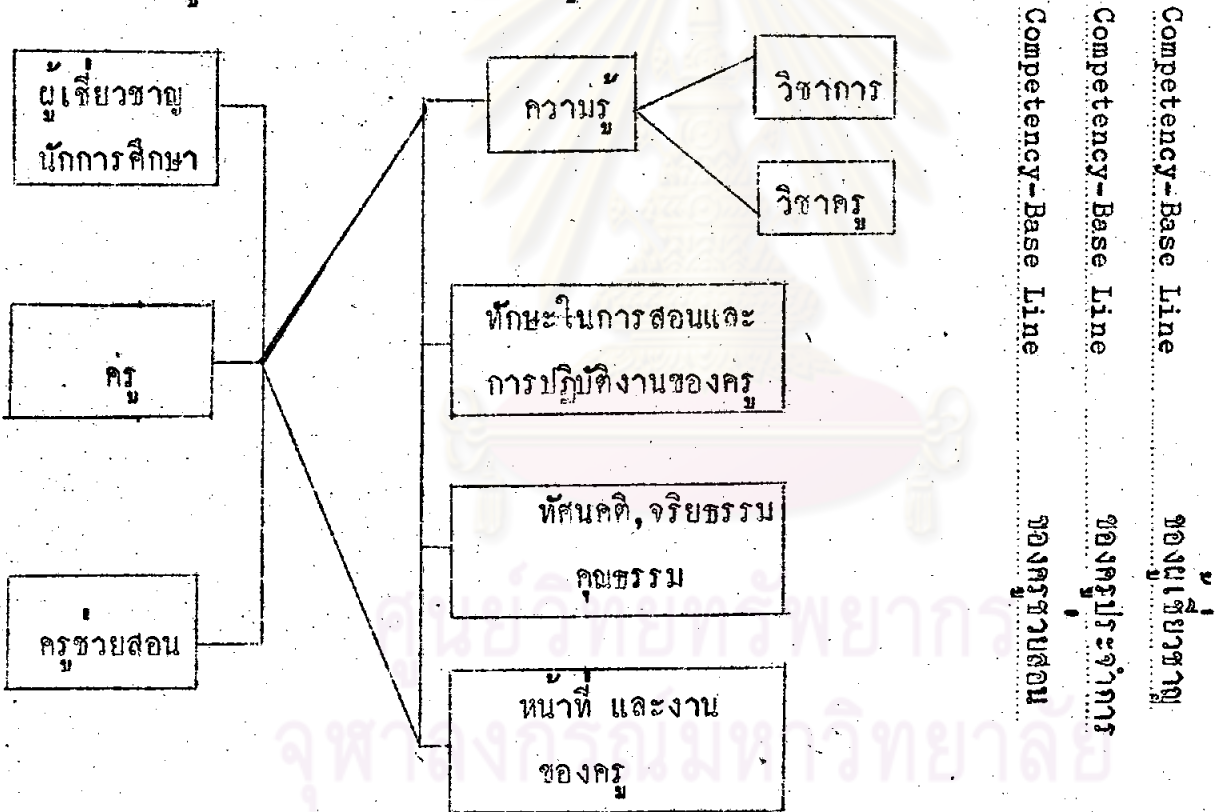
² มานพ ภาณีทวีไลธรรม "สมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการใน
 จังหวัดสกลและนครพนม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
 วิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 94.

การปฏิบัติงานทั่วไป คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตย คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพ
กับนักเรียน คุณลักษณะด้านคุณธรรม ศีลธรรม คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ และคุณลักษณะ
ด้านบุคลิกภาพ

แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการ
วิจัยเรื่องขอบเขต หน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา เพื่อใช้
เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการการศึกษาของครูประจำการและนักเรียนฝึกหัดครู
ระดับประถมศึกษา

รูปแบบของสมรรถภาพ ของครูประถมศึกษาตามแผนงานวิจัยมีดังนี้¹

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "โครงการที่ (C) (D) ขอบเขตหน้าที่และ
เกณฑ์การสอนระดับประถมศึกษา" อ้างถึงในสุพจน์ สุกกุล "สมรรถภาพของครูมัธยม
ศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชามัธยมศึกษา มัธยมศึกษาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 26.

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากการวิจัยภาคสนาม โดยการออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้แก่ครูประจำการ นักศึกษาวิทยาลัยครู ผู้บริหารการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองมีดังนี้

1. กลุ่มครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษาควรจะมี
- มีความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยและใช้ภาษาไทยได้ดี
- มีความรู้และทักษะทางวิชาพละนันทนัย
- แนะนำนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ
- สามารถอธิบายและถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้
- เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั่วไป
2. ผู้บริหารการศึกษา มีความเห็นว่าครูประถมศึกษาควรจะมี
- มีความรู้วิชาสามัญทุกรายวิชาที่จำเป็น
- มีทักษะการเตรียมการสอน การทำบันทึกการสอน
- รักและศรัทธาในอาชีพครู
- ขยันและกระตือรือร้นในการทำงาน
- รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
- รุ้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
3. นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่าครูประถมศึกษาควรจะมี
- มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรมเบื้องต้น
- รูู้เกี่ยวกับวิธีสร้างและใช้อุปกรณ์การสอน
- รูู้หลักและวิธีแนะนำ
- อธิบายได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนและวาดภาพประกอบการสอนได้
- รับผิดชอบงานมีความสามัคคีและเลื่อมใสในศาสนา
- แต่งกายเหมาะสมและเป็นกันเอง¹

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ในปี 2521 สุพจน์ สุภกุล ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ ได้แก่ผู้บริหาร การศึกษาคครู นักเรียน และผู้ปกครอง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้บริหาร การศึกษาและผู้ปกครองมีความต้องการสมรรถภาพด้านหลักสูตร การสอนมากที่สุด ส่วนกลุ่มครูและนักเรียนต้องการสมรรถภาพด้านการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียนมากที่สุด ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสมรรถภาพด้านวิชาการ เป็นอันดับสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็นว่าครูมัธยมศึกษาไม่จำเป็นต้องมีปริญญา แต่ครูควรจะต้องติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการ มีการพัฒนาตนเองเสมอทางด้านความรู้และสติปัญญา¹

ในปี 2522 กมล สุคประเสริฐ และคณะได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ ซึ่งเป็นการวิจัยตามโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบตรวจสอบความตรง (Validation Study) กล่าวคือเป็นการวิจัยที่กำหนดปัญหาเกี่ยวกับสมรรถวิสัยของครูจากหลักสูตรประถมศึกษา ตำรา รายงานการวิจัยและการตัดสินใจของคณะผู้วิจัย ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายเช่นผู้บริหาร โรงเรียน อาจารย์วิทยาสัยครู นักการศึกษา นักจิตวิทยา ผู้ประเมินผลและนักวิจัย เป็นต้น องค์ประกอบในการเลือกสมรรถวิสัยด้านต่างๆ ยึดรูปแบบทางการศึกษาที่เรียกว่า CIPP Model ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และอาจารย์วิทยาสัยครู เห็นว่าจำเป็นมากที่สุดครูประถมศึกษาจะต้องมีสมรรถวิสัยด้านต่างๆตามที่ได้กำหนดพฤติกรรมไว้เป็นส่วนใหญ่ กล่าวได้ว่าสมรรถวิสัยทุกๆ ด้าน ล้วนมีความสำคัญต่อผู้ที่ฝึกอาชีพครูระดับนี้ กล่าวคือ

---

¹สุพจน์ สุภกุล, "สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่", หน้า 56.

-สมรรถวิสัยค่านิยมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นค่านที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนนำเอาปัญหาของชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้นมาให้เด็กได้ศึกษา

-ค่านหลักสูตรและสื่อการเรียน เป็นค่านที่จะต้องรู้อย่างละเอียด เข้าใจจุดประสงค์ของการเรียนรูตามหลักสูตร สาเหตุสื่อการเรียนที่เหมาะสมแก่สมรรถภาพของเด็กแต่ละอายุและแต่ละท้องถิ่น

-ค่านตัวเด็กเป็นค่านที่ครูจะต้องเข้าใจจิตวิทยา ทั้งในด้านการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่มีแก่เด็กในวัยเข้าเรียนประถมศึกษา

-ค่านโรงเรียน เป็นค่านที่ครูจะต้องเข้าใจว่าโรงเรียนเป็นสังคม โรงเรียนเป็นที่จัดกิจกรรมให้เกิดมวลประสบการณ์ต่างๆ ในตัวเด็ก โรงเรียนจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ และจัดการให้เด็กได้รับฝึกหัดจัดการ

-ค่านตัวครู เป็นค่านที่ครูจะต้องฝึกฝน ปรับปรุงตัวครู เพื่อให้เป็นครูที่ดีเพราะเด็กจะเรียนแบบอย่างทั้งในค่านลักษณะท่าทาง อุนนีสัยใจคอและกิริยามารยาท

-ค่านการปฏิบัติการสอน เป็นค่านที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กทุกกลุ่มวิชา และมวลประสบการณ์ นั่นก็คือครูต้องสอนเป็นหลายอย่าง

-ค่านการประเมินผล เป็นค่านที่ครูจะต้องมีทักษะในการประเมินผลกิจกรรมการเรียนของนักเรียน และการสอนของตัวครูเอง โดยเข้าใจวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อเป็นเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียนของนักเรียน¹

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1947 พอล วิทตี (Paul Witty) ได้ศึกษายุคคตินภาพของครูที่ดีจากความเรียงของนักเรียนชั้นประถมและมัธยมจำนวน 12,000 คนพบมีความเห็นว่าคุณลักษณะ 12 ประการต่อไปนี้สำคัญที่สุดคือ

---

¹ ฌมล สุคประเสริฐ, "การศึกษาหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ," หน้า 264.

1. มีทัศนคติต่อประชาธิปไตย เช่นรู้จักร่วมมือ เป็นต้น
2. มีความกรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
3. อคทน
4. มีความสนใจกว้างขวาง
5. ลักษณะท่าทางดี
6. ยุติธรรม ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
7. มีอารมณ์ขัน
8. ความประพฤติดี และคงเส้นคงวา
9. สนใจปัญหาของเด็ก
10. ยึดหยุ่น
11. รู้จักยอมรับและยกย่อง
12. มีวิธีสอนแปลกใหม่มาสอน¹

ในปี 1948 เดวิด จี ไรอันและคณะ (David G. Ryans and Friends) ได้เริ่มศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะของครูที่ดี และเริ่มพิมพ์เผยแพร่ในปี 1960 การศึกษาของเขาใช้ครูจำนวน 6179 คนเป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบได้ลักษณะครู 5 ด้าน 9 ลักษณะ คือ

ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน

ลักษณะที่ 1 ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจ และมีความเป็นมิตรซึ่งตรงกันข้ามกับการแยกตัวออกห่างไม่เกี่ยวข้องกับ เห็นตนเองเป็นใหญ่และเข้มงวดกวดขัน

ลักษณะที่ 2 มีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างมีระบบและทันอกทันใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับหลีกเลี่ยงงาน ทำงานอย่างไม่มีแผน เรื่อยเฉื่อย

---

¹Paul Witty, "An Analysis of the Personality Traits of the Effective, "Journal of Educational Research 40 (May 1947):622-671.

ลักษณะที่ 3 มีการกระตุ้น ยั่วเย้า คิดก้าวหน้า ซึ่งตรงกันข้ามกับเชิงซึม จำเจ
ด้านทัศนคติ

ลักษณะที่ 4 สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งตรงกันข้ามกับไม่สนใจ

ลักษณะที่ 5 สนใจในความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยใน

ชั้นเรียน

ลักษณะที่ 6 สนใจในความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น

ด้านทัศนะต่อการศึกษา

ลักษณะที่ 7 ถือการเรียนเป็นศูนย์ (Learning Centered - Tra -
dition) ซึ่งตรงข้ามกับถือนักเรียนเป็นศูนย์ (Child Centered Permissive)

ด้านความสามารถในภาษา

ลักษณะที่ 8 ทำความเข้าใจในภาษาพูดใต้อึ้ง

ด้านความมั่นคงทางอารมณ์

ลักษณะที่ 9 อารมณ์มั่นคง ปรับตัวได้ดี¹

ในปี ค.ศ. 1954 แฟรงค์ คัมบิว ฮาร์ท (Frank W. Hart) ได้สำรวจความ

คิดเห็นของนักเรียนมัธยมปีสุดท้าย ของ Ten Thousand High School

เกี่ยวกับครูและตัวครูไคยลดังนี้

1. มีความสามารถที่จะชักจูงใจนักเรียนให้เกิดความสนใจในวิชาที่ตนสอน
มีความฉลาดรอบรู้ สามารถในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแนวคิด มีความสามารถในการ
ถ่ายทอดดังนี้

2. ครูต้องสนใจนักเรียนให้ความร่วมมือและมีความเห็นใจนักเรียน

3. สามารถควบคุมอารมณ์ ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน

¹David G. Ryans and Friends, Characteristics of Teachers

(Washington, D.C.: American Council of Education, 1970), p. 416.

4. อธิบายได้อย่างแจ่มชัด มีวิธีสอนให้นักเรียนเข้าใจง่าย¹

ในปี ค.ศ. 1967 บรูซ เจ บิดเดิล (Bruce J. Biddle) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูโดยสรุปจากการศึกษาค้นคว้าและทดลองของนักการศึกษาสำคัญหลายคน เขาแบ่งคุณลักษณะของครูออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านปฏิบัติงานของครู เช่น การเตรียมการสอน
2. ด้านบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์ความมั่นคงสม่ำเสมอ
3. ด้านพฤติกรรมในการสอน เช่น การอธิบาย การถามปัญหาและการ

ยกย่องชมเชยนักเรียน²

ต่อมา วิลเลียม อาร์ เบ็ค (William R. Beck) ได้ศึกษาถึงลักษณะของครูโดยการสอบถามนักเรียนมัธยมจำนวน 2,108 คน สรุปว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบลักษณะของครูดังนี้

1. รักและเอาใจใส่นักเรียน
2. ช่วยให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
3. มีระเบียบวินัย³

---

¹Frank W. Hart, Teacher and Teaching by Ten Thousand High School Seniors (New York : Macmillan, 1954), p.128.

²Bruce J. Biddle, "Method and Concept in Classroom Research," Review of Educational Research 37 (June 1967):346.

³William R. Beck, "Pupils' Perceptions of Teacher Merit : A Factor Analysis of Five Postulated Dimensions," The Journal of Educational Research 61 (November 1967) :127.

ในปี ค.ศ. 1971 เออวิน เจ เลเมนน์ และ วิลเลียม เอ มีเรน

(Irvin J. Lehmann and William A. Mechrens) ได้สรุปการสำรวจความ

คิดเห็นของนิสิตที่ Western Washington State College จำนวน 443 คน

นิสิตมีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูในอนาคตว่ามีเกณฑ์สำคัญมากที่สุด 5 ประการ คือ

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางทั้งความรู้พื้นฐานและสิ่งใหม่ๆ

2. มีความสนใจในวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง มีความกระตือรือร้นค้นคว้าในวิชาที่สอน

3. มีความยืดหยุ่นและมีความสามารถที่จะเสนอบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและสนองความต้องการของนักเรียน

4. เตรียมการสอนอยู่เสมอในวิชาที่ตนสอน กำหนดหัวข้อวิชาที่สอน กำหนดวัตถุประสงค์ ตลอดจนรายชื่อหนังสืออ้างอิง

5. ใช้ศัพท์ ภาษาไวยากรณ์ที่เหมาะสมมีความสามารถในการอธิบายอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง สอนโดยคำนึงถึงระดับความสามารถของนักเรียน¹

ในปีเดียวกัน กอร์ดอน ลอเรนซ์ (Gordon Lawrence) ได้กล่าวถึง การวิจัยในสหรัฐอเมริกาว่า ได้มีการวิจัยเพื่อวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสภาการศึกษาของรัฐฟลอริดาที่เรียกว่า The Teacher Education Advisory Council เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นโดยนักศึกษามัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในวงการศึกษ และได้มีการแก้ไขบทวนโดยบุคคลอื่นๆ อีกหลายขั้นตอน แบบสอบถามชุดนี้วัดความสามารถของครู 3 ลักษณะได้แก่

¹ Irvin J. Lehmann and William A. Mechrens, Educational

Research Reading in Focus (New York : Holt, Rinehart & Winston,

1971), p.136.

1. ค่านิยมคตินภาพ คือความเชื่อมั่นในตัวเอง ความมั่นคงทางอารมณ์พร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รักเด็ก ยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย รับฟังผู้อื่น มีความรับผิดชอบมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ และอุทิศตนเพื่อการเรียนของเด็ก ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

2. ค่านความรู้ความเข้าใจ มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางกายและทางสมอง มีความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ ขบวนการทำงานของกลุ่ม เข้าใจในการจัดการศึกษาของชาติ

3. ค่านทักษะการสอน มีทักษะในการสอน ฟัง พูด อ่าน เขียนและใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ มีเทคนิคในการแก้ปัญหา ใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและใช้แหล่งวิทยาการให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มีการประสานงานกับครูคนอื่น¹

ต่อมา กอร์ดอน อี กรีนวูดและคณะ (Gordon E. Greenwood and Others)

แห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดา ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบสอบถาม SECTB (Student-Evaluation of College Teaching Behavior) เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ดี

ในการวัดผลสะท้อนที่เกิดจากการสอน วัดพฤติกรรมของอาจารย์ซึ่งผู้เรียนสามารถสังเกตได้ ใช้อาจารย์ วิทยาลัย และผู้บริหารเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบที่เป็นคุณลักษณะของอาจารย์มี 8 ข้อ ดังนี้

1. มีความสามารถทำการสอนที่ให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น
2. มีการสอนที่ทันสมัย
3. มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียน ไม่หยุดสอนบ่อยๆ
4. ให้ความเป็นกันเองกับนิสิต

¹Gordon Lawrence, "Measuring Teacher Competencies for the Middle School," The National Elementary Principal 51 (November 1971):60.

5. รับฟังความคิดเห็นของนิสิต
6. รู้เทคนิคการวัดผลในงานกระจำจ้งให้การบ้านเหมาะสม
7. มีความรู้ทันเหตุการณ์
8. เข้าใจปัญหาของนิสิตได้ดี¹

ในปี ค.ศ. 1975 โทมัส อาร์ วอทรูบา และ เพนนี่ แอล ไรท์

(Thomas R. Wotruba and Penny L. Wright) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือ
ประเมินผลการสอนของอาจารย์

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัย ซานดีเอโก
(San Diego University) ได้ผลสรุปว่าคุณลักษณะที่สำคัญของอาจารย์ได้แก่

1. มีความรู้กว้างขวาง ถูกต้อง ทันสมัยและรู้อย่างแท้จริง
2. ส่งเสริมนิสิตให้แสดงความคิดเห็น
3. กระตือรือร้นในวิชาที่สอน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม
5. อธิบายให้เข้าใจง่ายยกตัวอย่างชัดเจน
6. ช่วยเหลือนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
7. ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา
8. มีความยุติธรรม
9. มีความสนใจและอยากจะสอน

สรุปจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า
สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูนั้นจะประกอบไปด้วยความรู้ความสามารถ 3
ด้าน กว้างๆ คือได้

---

¹ Gordon E. Greenwood, and Others, "The Student Evaluation of
College Teaching Behaviors" Journal of Education Measurement

1. ด้านที่เกี่ยวกับวิชาการ ได้แก่ความรู้ในวิชาที่สอน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความรู้ในด้านหลักสูตร วิธีสอน การวัดผล จิตวิทยา เป็นต้น

2. ด้านที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่การสอน ซึ่งรวมถึงการแก้ปัญหา การเรียนการสอน การดำเนินการสอน การประเมินผล การจัดกิจกรรมใดๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และการปกครองนักเรียน ซึ่งรวมถึงความสามารถในการสร้างความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนการฝึกกิจกรรมนันทนาการ สร้างความเป็นผู้นำ การสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก เป็นต้น

3. ด้านที่เกี่ยวกับลักษณะของครู ได้แก่ความสามารถในการที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ความรับผิดชอบต่องานและวิชาชีพครูของตนเอง ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความมีมนุษยสัมพันธ์กับครูด้วยกัน กับเด็กนักเรียน กับผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลอื่นๆ ที่มาติดต่อทางโรงเรียน เป็นต้น

จากข้อสรุปดังกล่าว การศึกษาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงจะใช้แบบทดสอบเพื่อวัดสมรรถภาพทั้ง 3 ด้านนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย